

Ylioppilastutkintolautakunnalle

- Asia:** Suomen Rehtorit ry lausunto Ylioppilastutkintolautakunnalle näkökulmista taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeiden toimeenpanoksi
- Viite:** Lausuntopyyntö näkökulmista taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeiden toimeenpanoksi OPH-858-2025

Lähtökohtia ja näkemyksiä taito- ja taideaineiden kokeiden valmistelulle osaksi ylioppilastutkintoa – Opetushallituksen asettaman seurantaryhmän tulokset

Suomen Rehtorit ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto ja toteaa seuraavaa.

Seurantaryhmän muistio on kattava ja seikkaperäinen. Seurantaryhmä on hankkinut aineistoa kansainvälisesti painottaen työtään Suomen lukiojärjestelmän kannalta relevantteihin maihin. Aineistoa on analysoitu ja peilattu ansiokkaasti Suomen lukiojärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä ja erityisesti valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden taito- ja taideaineita koskevia määräyksiä vasten. Muistio antaa erinomaisia eväitä taito- ja taideaineiden kokeiden käyttöönottoon valmistautumiseen lukioissa.

Ensimmäiset taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeet on tarkoitus järjestää syksyllä 2029. Yksi taito- ja taideaineen koe voidaan sisällyttää tutkinnon viiteen vaadittavaan kokeeseen. Kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomien suorittaminen ei tule enää olemaan mahdollista lukio-opintonsa 1.8.2027 aloittavilla opiskelijoilla, jotka voivat suorittaa näissä oppiaineissa ylioppilastutkinnon kokeen. Aikataulu asettaa useita eri tavalla vaikuttavia vaatimuksia monelle eri toimijalle. Tällaisia ovat ainakin opetussuunnitelmatyö, henkilöstön koulutus ja oppimateriaalin laadinta. Vaikutuksia voi olla mahdollisesti myös opetusalan henkilöstön virkaehtosopimusmääräyksiin. Koska kyseessä on uusimuotoinen koe, Opetushallituksen rooli korostuu ylioppilastutkintolautakunnan ohella.

Lukiodiplomeja on suoritettu erityisesti nuorten lukiokoulutuksessa. Koska taito- ja taideaineiden merkitys ylioppilastutkinnossa ja lukiokoulutuksessa korostuu, tulee erityisesti aikuislukiodien ja kaksoistutkintoa suorittavien opiskelijoiden asemaa tarkastella yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Aikuisten lukiokoulutukseen ei sisälly pakollisia taito- ja taideaineiden opintoja eikä näitä yleensä edes tarjota. Näin ollen ylioppilastutkinnon saavutettavuus tiettyjen opiskelijaryhmien näkökulmasta heikkenee. Eduskunta on aikaisemmin ylioppilastutkintoa koskevaa lainsäädäntöä koskevassa vastauksessaan (EV 242/2018 vp) ja sivistysvaliokunta mietinnössään (SiVM 15/2018 vp) edellyttänyt tätä näkökulmaa tarkoin arvioitavan. Myös pienten lukiokoulutusta antavien opetuksen järjestäjien tilannetta on tarkasteltava yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien näkökulmasta.

Ylioppilastutkintolautakunnassa on tällä hetkellä 25 jäsentä ja noin 350 asiantuntijajäsentä. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää ylioppilastutkintolautakunnan jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Ylioppilastutkintolautakunta on riippumaton asiantuntijaelin. Ylioppilastutkintolautakunta tarvitsee jatkossa taito- ja taideaineiden osaajia jäseniksi ja asiantuntijajäseniksi. Jäsenten ja asiantuntijajäsenten rekrytointiprosessia tulisi muuttaa avoimemmaksi esimerkiksi siten, että Ylioppilastutkintolautakunta ottaisi käyttöön poolin, jonka jäseneksi asiantuntijat voisivat vapaasti hakeutua. Prosessin tulisi olla mahdollisimman julkinen kuitenkin tiedostaen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 30 kohdan mukaiset reunaehdot.

Lukioissa opettajat arvostelevat myös taito- ja taideaineiden koesuoritukset valmistavasti. Kokeiden luonne huomioon ottaen arvostelutyöhön käytettävä aika on oletettavasti suurempi kuin kirjallisten kokeiden alustavaan arvosteluun kuluva aika. Tähän viittaavat lukiodiplomien arvioinnista vastaavien opettajien näkemykset. Opetuksen järjestäjille aiheutuu lisäkustannuksia tilojen vuokraamisesta ja valvontakustannuksista. Jo nykyisellään lukiokoulutuksen järjestäjille ylioppilastutkinnon järjestämisestä osoitettavat resurssit ovat riittämättömiä. Lisäkustannuksia saattaa aiheutua myös siitä, että aikuisten lukiokoulutusta antava opetuksen järjestäjä joutuu ostamaan taito- ja taideaineiden opetukseen liittyviä palveluita muilta palveluntarjoajilta. Yksi mahdollisuus olisi tietysti osoittaa riittävät resurssit taito- ja taideaineiden järjestämiselle aikuislukioissa. Muistiosta ei käy ilmi tähän liittyviä seikkoja.

Kokeiden järjestämisestä ja siihen liittyvistä aikatauluista ja järjestelyistä annettavat määräykset kuuluvat Ylioppilastutkintolautakunnan toimivaltaan. Katsomme, että Ylioppilastutkintolautakunnan toimivalta rajoittuu tässä suhteessa vakiintuneiden käytäntöjen asettamiin kehyksiin. Näin ollen ja erityisesti ottaen huomioon opetusalan virka- ja työehtosopimukset, kokeiden toimeenpanoon liittyviä tehtäviä ei voida määrätä lukioille talvilomaviikoilla 8–10. Jo pelkästään kokelaiden yhdenvertainen kohtelu edellyttää tätä. Lisäksi syksyn tutkintoon liittyen kokeiden toimeenpanoon liittyvien tehtävien antamiseen ennen syyskuun alkua tulee suhtautua pidättyvästi. Aikuislukioden lukuvuosi alkaa tavallisimmin vasta elokuun lopussa. Lukioden henkilökunta työskentelee suuren paineen alaisena lukuvuoden alkaessa. Ylioppilastutkintolautakunta voisi harkita valmistavan näytön ja digitaalisen kokeen sijoittelua siten, että valmistava näyttö olisi tutkintokerran ensimmäisenä koepäivänä ja digitaalinen koe tutkintokerran viimeisenä koepäivänä ennen saamen kielen äidinkielen kokeen koepäivää.

Helsingissä 23.4.2025

Päivi Ikola
puheenjohtaja
Suomen Rehtorit ry